

החכמה בלי מוסר, ומסיפא מכואר „כי ללימוד תמוסר צריך לחיות חכם” והיינו כפי מה שביארנו מה הוא מוסר: פרקא דחוכמתא ופרקא דשמותא כנ”ל, וזה ברור למבין.

ע”כ אינו יכול ללמוד מוסר, ומי שהוא חכם בהכרח לומד מוסר, כי בלי מוסר אינו חכם, ולכן אמר המדרש ברישא „כל מי שיש בו חכמה ודאי לומד מוסר” כמו שכ’ הגאון יעב”ץ ז”ל, כי לא תשלם

כח

מה בין צדיק לרשע

אוצר החכמה

לא יהי' לו המות לאבל, אבל כמעתיק דירתו ממקום חושך ואפילה ומקום צר — העדר העונג, למקום צח ומצוחצח, רחב העונג בלי תכלית לו.

והדפ”ש, מה בין צדיק לרשע, הוא רק כח הציור, כי מי לא ידרוש טובה מתמדת וכולו טוב, אבל כח הציור חסר לרשע, ולא חסרון אמונה כסברת העולם, ויש לנו ביאור ע”ז כמו חי. חזק חזק אחי בכח הציור וטוב יהיה לך מלת.

זכור נא, כי מרע”ה כאשר רצה להיות נושא בעול עם כלל ישראל, הלך לצייר בחוש צרתם, ואח”כ עמד הציור נגד עיניו תמיד, להתבונן ב„נושא בעול עם חכרו” קנין התורה, ודע, כי לכן חסדת המסון, עבירת גדולה, יותר מדבר שיש בו מעשה, כמש”כ הרמז”ל בתל’ תשובה — כמדומה פ”ז — מפני שאתבת חכצע מכלכלת כח הציור של טוב עוה”ב, כי זה חושי, ועה”כ שכלי, וידוע לכל, כי קודם שיבא האדם למדרגת השכל בפועל, אין ערך ציור החושי לציור השכלי, אף גם לא כאחיזת עינים — נגד בפועל, ואף גם

אל תתמה על החפץ, מדוע לא באתי עוד לדבר תנחומין על לכך אחרי האבל הגדול שאירע לך בעו”ה, הלא ידוע לך כמה קשה לי הכתיבה, ה’ ירחם עלי ויקרבני לעבודתו ית’, ותחי’ לי זכות לזכות הרבים, כי לפי ראותי, חי’ יכול להיות תועלת נשגבה בעולם, אבל מה אעשה, ועונותי הרבים גרמו לי שאין לי זכות לזה, והקיפוני מפריעים רבים וכו’, יחנני החונן מתנת חנם, שיהי’ לי זכות לזה.

אשר כתבת לי ממנה ע”ה, מזהירותה בד”ם, שמחתני מאד, כי כ”כ פעל רוח אדמו”ר ז”ל, אף על קטנה של בת בתו ע”ה, וכיותר, כי הנראה, שחי’ לה חרגש לדאוג לאחריתה, כי מסרה הפנקס קודם פטירתה ביד המשרתת, זה דבר נפלא. אשרי לאדם שדואג לאחריתו כל ימי חייו. „לב חכמים בבית האבל” — גם בהיותם בבית שקט ושאנן” — כן כתב הראב”ע ז”ל, וכן מוכרת, כי הלא כתיב „טוב ללכת וגו’”, ומה זה „לב חכמים וגו’” ? אבל בעי תרתי: „טוב ללכת” — לראות בחוש, ואז יצייר גם בהיותו שאנן, את בית האבל שראה, ואז

— חבלתי מוכרח, כדי לחזק ציור השכלי, ואז יחי' מכיר — חסדת עוח"ז, נגד חסדתו העזה — למעשה ה' הנורא, הרבת יותר מתוקף מראה בהקיץ, נגד חלום מדומה וכלה ונפסד.

וזה ענין של ר"י ור"ש תלמידיו של רב, שסימו את עיניהם, למען לא יסתכלו חוץ לד' אמות — „למען תזכרו וגו'“... ואשרי לאדם שישים מחסום לעיניו לכל תהיינה חפשויות, ויבא מזה „למען תזכרו“.

דין דוסית

לא כבחלום — נגד בהקיץ. ולכן בא הצווי בק"ש: „ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחרי“; וזה יהי' חסבה — „למען תזכרו ועשיתם וגו'“; כי הראיה בכל מיני ערכות עוח"ז המדומה, תכלכל כח הציור של ערכות עוח"ב, וישאר ריק וניעור מהם, וישתכח תמיד מלבנו, מעשה ד' הנורא — כי נורא הוא, ודבריו בתורתו נוראים, ובדאי ינצח הזכור והמצויר, את השכוח והחלתי מצויר לכן הזהירה התורה מחסדת וראית עוח"ז

כט

העולם הזה דומה לפרוזדור

וזה לא עלתה בידם, חבל על דאכדין, אהה, אהה, על נחמתם בלא עתם! ה' יצילנו מפתיות כזאת אשר הוא נגד מושכל ראשון. „אין חכם כהמכע" ידוע לכל, והם יבזו מאד חכמת הטבע כאילו אין ביכלתה ח"ו לברוא דבר המתקים רק דבר בטל, אי שמים על פתיות כזאת! מי הם הפוקרים אשר אינם חפצים בעולם הקים, פתאים חמה, ואסור לרחם עליהם, רק התורה חסה גם על הבהמות, ואנו חסים עליהם כמו על הבהמה, אשר איננה יודעת לשמור את עצמה, ולשמחה כי נבדלנו מחיי בהמות, ואנו חיים חיי אדם סלת. מודים אנחנו לפניך ששמת חלקנו.

ודע אחי, כי כמו שכתב חרמב"ם ז"ל „שאין הרהור מצוי רק בלב פנוי מן החכמה, ולכן ירחיב דעתו בחכמה וינצל מזה, כמו שנא' „דדיה ירווך בכל עת“ (סוף

הרחמן ירחם עלינו בתוך כלל ישראל הצריכים רחמים גדולים ויקרבנו לעבודתו ית', אשר לזה נברא האדם, ובל"ו אין מעם לבריא. אבל פלא, וכי החכם יעשה דבר חכמה? אתמהה? זה הכל יכול לברוא יש מאין, ככה יכול לברוא דבר המתקים, ובהכרח כי באמת נברא להיות קים במקומו בעולם שלו, ולפי שעה נתנסה בעוח"ז, עולם שאינו שלו, עדי ישוב למקומו עולם שכולו טוב וארוך, זהו עולם שלו הקים. וכן נאה וכן יאה לחכם הכל יכול לחוציא מת"י ברי' קימת, ולא יצא מאתו דבר לכטלה ח"ו, ולמה? אחרי שהוא כל יכול, ולא בא לעולם שאינו שלו רק לחכין צדח לעולם הקים אם ינוסה בעולם חנסיון.

ומעתה מה נואלו האנשים העושים עולם עובר, כאילו הוא עולם קים, וזה